

Starnúca pracovná sila so zreteľom na pracovné podmienky a BOZP- Seminár Focal Point EA BOZP

Inštitút pre výskum práce a rodiny, Bratislava, 5.5.2016

RNDR. Miroslava Kordošová, PhD.

Inštitút pre výskum práce a rodiny, Bratislava

- Príspevková, vedeckovýskumná inštitúcia v rezorte MPSVaR SR
 - Prioritnou náplňou činnosti IVPR je výskumná činnosť. Ide o aplikovaný sociálny výskum v oblasti:
 - politiky trhu práce a zamestnanosti, zamestnaneckých vzťahov, pracovno-právnych vzťahov
 - rodiny, detí, sociálnych vecí, rómskej problematiky,
 - pracovných podmienok, pracovnoprávnych vzťahov,
 - BOZP a jej aspektov (spoločenské, ekonomické, technické, vzdelávacie, faktorov pracovného prostredia a iné)
 - Prierezovo cez všetky oblasti rodová rovnosť a rovnosť príležitostí, prevencia násilia a Linka pre týrané ženy,
 - Spolupráca s Eurofound v Dubline
 - Horizontálnou prioritou je uplatňovanie rodovej dimenzie v aplikovanom sociálnom výskume.
-
- Kontakt: www.ivpr.gov.sk

Starnúca pracovná sila so zreteľom na pracovné podmienky a BOZP

- Kto je starší zamestnanec?

Starnúca pracovná sila so zreteľom na pracovné podmienky a BOZP

- Vo všeobecnosti možno za staršieho zamestnanca považovať zamestnanca nad 50 rokov (pre rôzne účely je hraničný vek staršieho zamestnanca vymedzený inak, obvykle nad 50 rokov; napr. pre oblasť BOZP sa považuje za staršieho zamestnanca fyzická osoba vo veku nad 45 alebo 55 rokov).
- Za staršieho zamestnanca môžeme aj v súvislosti s § 8 ods. 1 písm. b) zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti v znení neskorších predpisov považovať zamestnanca, ktorý je starší ako 50 rokov. **V zmysle uvedeného ustanovenia sa za znevýhodneného uchádzača o zamestnanie považuje občan starší 50 rokov.**
- Stanovenie vekovej hranice staršieho zamestnanca nie je jednoznačné, a malo by sa odvíjať od pracovnej spôsobilosti zamestnanca.
- Samozrejme okrem pracovnej spôsobilosti je potrebné zohľadňovať aj to, v akej psychickej pohode je zamestnanec, či sa dokáže prispôbovať zmenám, aké má zdravotné problémy (t.j. znaky starnutia u zamestnanca môžu byť rovnaké, podobné, ale celkový zdravotný stav vo vzťahu k pracovnej výkonnosti môže byť odlišný).
- Takúto hranicu možno určiť fyzickým vekom; ale aj okamihom, dokedy sa zamestnanec subjektívne cíti pracovne zdatný bez ohľadu na jeho fyzický vek; alebo objektívnym zistením zdravotného stavu; ako aj vonkajšími príznakmi fyzickej osoby (šediny, oslabený zrak, sluch).
- Vo vzťahu k staršiemu zamestnancovi by sme pri určení veku, od ktorého možno považovať zamestnanca za staršieho zamestnanca, možno vychádzať aj z pojmu „stredný vek“. Za stredný vek možno považovať obdobie od 50. roku veku do 60. roku veku.

Starnúca pracovná sila so zreteľom na pracovné podmienky a BOZP

- Niekoľko faktov o starších zamestnancoch: (fakty z EÚ)
- V roku 2080 12.3% celkovej populácie EÚ bude 80+ rokov v porovnaní s 5,1% v roku 2014
- V súčasnom období sú na pracovnom trhu 4 ľudia v produktívnom veku na každú osobu nad 65 rokov veku. V roku 2060 sa očakáva jeho pokles v pomere 2:1
- Starší pracovníci majú väčší počet závažných pracovných úrazov a smrteľných úrazov ako mladší
- Približne ¼ pracovníkov zastáva názor, že nebudú schopní vykonávať súčasnú prácu, keď budú vo veku 60 rokov
- Viac ako 60% ľudí starších ako 50 rokov sa cítia tak isto fit ako tomu bolo, keď boli mladší
- Viac starších žien ako mužov hlási prípady šikanovania a diskriminácie

Vek a oblasť bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci

- Hoci starším zamestnancom ubúdajú sily, nie sú často tak výkonní ako očakávajú zamestnávateľa, ale na druhej strane skúsenosti starších zamestnancov možno považovať za významný konkurenčný nástroj.
- **Zákonník práce**
- Zákonník práce ponúka flexibilné formy výkonu práce, ktoré by mohli skíbiť možnosti starších zamestnancov a očakávania zamestnávateľov. V tejto súvislosti je však stanovenie veku pre staršieho zamestnanca individuálne, keďže závisí tak od osobnosti zamestnanca ako aj od druhu práce a pracovných podmienok.
- Starších zamestnancov by bolo možné angažovať v rámci pracovného pomeru na kratší pracovný čas (§49 Zákonníka práce), domáckej práce a telepráce (§52 Zákonníka práce) či upraviť pracovný čas formou pružného pracovného času (§ 88 Zákonníka práce).
- **Všeobecná ochrana**
- Podľa § 6 ods. 1 písm. o) zákona č. 124/2006 Z. z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o BOZP“) *je zamestnávateľ v záujme zaistenia bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci je povinný zaraďovať zamestnancov na výkon práce so zreteľom na ich zdravotný stav, najmä na výsledok posúdenia ich zdravotnej spôsobilosti na prácu, schopnosti, na ich vek, kvalifikačné predpoklady a odbornú spôsobilosť podľa právnych predpisov a ostatných predpisov na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci a nedovoliť, aby vykonávali práce, ktoré nezodpovedajú ich zdravotnému stavu, najmä výsledku posúdenia ich zdravotnej spôsobilosti na prácu, schopnostiam, na ktoré nemajú vek, kvalifikačné predpoklady a doklad o odbornej spôsobilosti podľa právnych predpisov a ostatných predpisov na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.*

Vek a oblasť bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci

- **Manipulácia s bremenami**
- Nariadenie vlády č.281/2006 Z. z. o minimálnych bezpečnostných a zdravotných požiadavkách pri ručnej manipulácii s bremenami ustanovuje minimálne požiadavky na bezpečnosť a ochranu zdravia zamestnancov pri ručnej manipulácii s bremenami, pri ktorej je riziko poškodenia zdravia, najmä chrbtice zamestnancov, a na predchádzanie tomuto riziku. Nariadenie v prílohe č. 2 zakotvuje maximálne hodnoty týkajúce sa zdvíhania bremien zamestnancami v závislosti **od veku**.

Vek	Podmienky	Maximálna hmotnosť bremena		Maximálna celozmenová hmotnosť (kg)	
		Muži	Ženy	Muži	Ženy
18 - 29 r.	priaznivé	50 kg	15 kg	10 000	6 500
	nepriaznivé	40 kg	10 kg	8 000	5 500
30 - 39 r.	priaznivé	45 kg	15 kg	7 500	6 500
	nepriaznivé	40 kg	10 kg	7 200	5 500
40 - 49 r.	priaznivé	40 kg	15 kg	6 500	6 000
	nepriaznivé	35 kg	10 kg	6 000	5 500
50 - 60 r.	priaznivé	35 kg	10 kg	5 500	5 000
	nepriaznivé	30 kg	5 kg	5 000	4 000

- **Vodiči z povolania**
- V prípade vodičov z povolania sa vyžaduje pre výkon tohto povolania aj zdravotná spôsobilosť.
- Lekársku prehliadku na posúdenie zdravotnej spôsobilosti sú povinný absolvovať vodiči nákladných vozidiel, autobusov, vozidiel s právom prednostnej jazdy, vozidiel využívaných na zasielateľstvo a poskytovanie poštových služieb. Túto povinnosť určuje zákon č. 8/2009 Z. z. o cestnej premávke.
- Zdravotnou spôsobilosťou sa rozumie telesná a duševná schopnosť viesť motorové vozidlo a tieto prehliadky vykonáva všeobecný lekár.
- Vodiči, ktorí majú povinnosť absolvovať túto prehliadku, musia mať pri vedení motorového vozidla pri sebe doklad o zdravotnej spôsobilosti, čiže absolvovaní lekárskej prehliadky. **Tento doklad nesmie byť starší ako päť rokov, a ak ide o vodičov starších ako 65 rokov, nie starším ako dva roky.** V prípade, že vodič nemá tento doklad, polícia môže považovať vodičský preukaz za neplatný. (Pri lekárskej prehliadke lekár sa zameriava hlavne na zrak, sluch, pohyblivosť, srdcové choroby, neurologické choroby, duševné choroby, ale tiež na poruchu obličiek, alkohol, alebo diabetické ochorenia.
-

Vek a oblasť bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci

- **Zamestnanci dráhy**
- Vyhláška Ministerstva dopravy, pôšt a telekomunikácií Slovenskej republiky č. 245/2010 Z. z. o odbornej spôsobilosti, zdravotnej spôsobilosti a psychickej spôsobilosti osôb pri prevádzkovaní dráhy a dopravy na dráhe stavuje periodicitu v § 12 lekárske preventívne prehliadky a psychologické vyšetrenia v závislosti **od veku (50+ každé 2-3 roky)**
- **Zváranie kovov**
- Zváračské práce môžu vykonávať osoby, ktoré majú platný zváračský preukaz alebo platný preukaz zváračského robotníka, predpokladom na vykonávanie týchto prác je aj zdravotná starostlivosť.
- **Lekárske prehliadky** podľa STN 050601 Bezpečnostné ustanovenia pre zváranie kovov – prevádzka sú tak vstupné ako aj pravidelné. V súlade s touto normou lekárske prehliadky sa vykonávajú najmenej raz za **5 rokov a u osôb starších ako 50 rokov najmenej raz za 3 roky** (periodická lekárska prehliadka), ak zamestnávateľ neurčil podľa pracovných podmienok na príslušnom pracovisku iný interval lekárskeho vyšetrenia (ak sa jedná o rizikové pracoviská).
-

Vek a oblasť bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci

- **Psychická, fyzická a senzorická záťaž**
- **Vyhláška MZ SR č.542/2007 Z. z. o podrobnostiach o ochrane zdravia pred fyzickou záťažou pri práci, psychickou pracovnou záťažou a senzorickou záťažou pri práci, ktorá ustanovuje o. i.**
 - príпустné hodnoty celkovej fyzickej záťaže s ohľadom na pohlavie aj vek v rozpätí od 18 do 65 rokov.
 - Vekové rozpätie je členené na viac skupín, v ktorých je zohľadnený vplyv veku na fyzickú funkčnú kapacitu človeka -stanovenou príпустnou hodnotou energetického výdaja.
 - Psychická pracovná záťaž sa hodnotí nepriamo prostredníctvom charakteristík práce a pracovného prostredia z hľadiska psychickej pracovnej záťaže a charakteristík subjektívnej odozvy zamestnanca na záťaž. V rámci zisťovania subjektívnej odozvy sa vykonáva aj test koncentrácie pozornosti. V metódach sa však neuvádza možný vplyv veku.
 - V prílohe 2 vyhlášky sú uvedené hodnoty energetického výdaja (netto) mužov a žien vo veku vo veku 18 rokov – 65 rokov pri fyzickej práci vykonávanej veľkými svalovými skupinami , ktoré nesmú presahovať príпустné hodnoty uvedené v tabuľkách

Vek a zdravie

- Zdravie ako stav úplnej telesnej, duševnej a sociálnej pohody je výrazne ovplyvňovaný celým radom vonkajších činiteľov ako je kvalita potravín, kvalita životného prostredia, infraštruktúra pre zdravý životný štýl, výchova, vzdelanie a iné sociálne a individuálne faktory.
- Podľa Európskeho prieskumu pracovných podmienok (European Working Conditions Survey –EWCS) z roku 2010 hodnotilo 3,8 % obyvateľov Slovenska svoj zdravotný stav ako zlý alebo veľmi zlý, čo prevyšuje priemer 34 európskych krajín participujúcich v prieskume (2,9 %). Podiel ľudí negatívne hodnotiacich svoj zdravotný stav stúpa s vekom: vo veku 45 a viac rokov hodnotilo svoj zdravotný stav ako zlý a veľmi zlý 5,6 % respondentov; vo veku 50 viac rokov 6,3 %; vo veku 55 a viac rokov 7,2 %.
- **Vo všetkých vekových kategóriách bol podiel ľudí na Slovensku, ktorí hodnotili svoj zdravotný stav ako zlý alebo veľmi zlý, nad medzinárodným priemerom.**

Vek a zdravie

- Starnutie sa vyznačuje morfológickými a funkčnými zmenami ľudského organizmu.
- Najvýraznejšie sa menia :
 - mentálne funkcie,
 - zmyslové funkcie a bolesť,
 - funkcie kardiovaskulárneho, hematologického, imunologického a respiračného systému,
 - funkcie metabolického, zažívacieho a endokrinného systému,
 - urogenitálne reprodukčné funkcie,
 - funkcie neuromuskuloskeletálne a funkcie vzťahujúce sa k pohybu,
 - funkcie kože a pridružených štruktúr.

▪ Zrak

- Starší zamestnanci môžu:
- horšie vidieť alebo zaostrit' na určité vzdialenosti,
- mať obmedzené periférne videnie,
- vidieť predmety nejasnejšie,
- zložitejšie vnímať hĺbku,
- byť citlivejší na oslnenie,
- byť náchylnejší na vznik ochorení oka napr. sivý zákal, vekom podmienenú degeneráciu makuly a pod.
- Tieto zmeny schopnosti videnia môžu zvýšiť riziko úrazov.

▪ Sluch

- Sluchová ostrosť klesá obvykle po 55. roku života. Nedoslýchavosť býva obojstranná, súmerná. Zrozumiteľnosť reči býva postihnutá omnoho viac ako počuteľnosť čistých tónov.
- Starší zamestnanci strácajú sluch, čo môže viesť k vzniku nebezpečných situácií vplyvom neporozumenia zvukovým signálom, slovným pokynom a príkazom.
- Vo vzťahu k práci je strata a zhoršenie sluchu rizikovým faktorom pri nerozoznaní zvukových signálov a hlasovej komunikácie.

- **Respiračný systém**
- Starnutie sa v dýchacom systéme človeka prejavuje:
 - zhoršením ventilácie a hodnôt ich ukazovateľov,
 - zmenami tvaru hrudníka,
 - znížením aeróbnej kapacity,
 - rozvoji emfyzému (abnormálne rozšírenie dýchacích ciest).
- **Kardiovaskulárny systém**
- S vekom :
 - klesá maximálna srdcová frekvencia,
 - zvyšuje sa periférna rezistencia,
 - klesá systolický i minútový objem srdca,
 - predlžuje sa relaxácia srdcovej svaloviny- zhoršenie adaptácie myokardu na záťaž,
 - znižuje sa pružnosť artérií.

Pracovná úrazovosť a starší zamestnanci

- Štúdie Európskej agentúry BOZP (EA OSH) naznačujú, že hoci u starších zamestnancov je menší výskyt úrazov, ich zranenia sú často závažnejšie s dlhšie trvajúcou liečbou.
- Pošmyknutia, zakopnutia a pády sú najčastejšou príčinou úrazov vo všetkých odvetviach od ťažkej výroby až po kancelársku prácu. Zatiaľ čo mladých zamestnancov sa vyskytuje viac poranení očí a rúk, u **starších zamestnancov** sa vyskytuje viac zranení chrbta.
- Najzávažnejšie problémy súvisiace so starnúcou pracovnou silou:
 - ručná manipulácia a preprava ťažkých nákladov, muskuloskeletálne problémy,
 - bolestivé pohyby,
 - pád alebo zakopnutie,
 - extrémne teploty a pracovné prostredie,
 - kontakt s chemickými látkami,
 - senzorycky náročné pracovné činnosti,
 - pracovná doba,
 - psychosociálne problémy.

Pracovná úrazovosť a starší zamestnanci

▪ Slovensko

- V organizáciách patriacich do pôsobnosti dozoru Národného inšpektorátu práce bolo v období rokov 2008 až 2012 evidovaných celkom 47.460 registrovaných pracovných úrazov
- Zamestnanci vo vekovej **kategórii 50+** v sledovanom období utrpeli celkove **13.161** registrovaných pracovných úrazov (28 % z celkového počtu registrovaných pracovných úrazov), čo oproti vekovej kategórii zamestnancov do 30 rokov predstavuje o 1.102 (o 3 %) registrovaných pracovných úrazov viac počet úrazov podľa veku
- Najčastejšími príčinami vzniku registrovaných pracovných úrazov vekovej skupiny 50+ boli predovšetkým :
 - nedostatky osobných predpokladov na výkon práce v čase úrazu (rôzne indispozície, nepozornosť a pod.) a jestvujúce bežné riziko práce (9 348 prípadov - 71,03 %),
 - nebezpečné konanie samotných zamestnancov postihnutých pracovným úrazom, ich nedisciplinovanosť spojená s porušovaním predpisov a pokynov na zaistenie BOZP, s prácou v rozpore s príkazmi riadiacich pracovníkov a pod. (737 prípadov - 5,59 %).
- Sami zamestnanci vekovej skupiny 50+ si v hodnotenom období svojim nebezpečným konaním, spojeným s porušovaním predpisov a pokynov na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, zapríčinili 849 registrovaných pracovných úrazov (6,45 %) oproti 1 115 prípadom registrovaných pracovných úrazov (9,25 %) zamestnancov vekovej skupiny do 30 rokov.

Prieskum pracovných podmienok a BOZP 50+

- Prieskum v roku 2013- NIP, IP, IVPR
- Cieľom prieskumu bolo zhromaždiť, analyzovať a interpretovať údaje o pracovných podmienkach, bezpečnosti práce a postavení zamestnancov vo veku 50+ a názorov a postojov zamestnávateľov i zamestnancov k tejto problematike.
- *Prieskumná vzorka*
- Predpoklad počtu dotazníkov: 560 pre zamestnancov .
- Prieskum bol anonymný, respondenti uviedli vek, pohlavie, zamestnanie, ekonomickú činnosť a vzdelanie.
- Prieskumu sa zúčastnilo celkove 619 zamestnancov a 186 zamestnávateľov.
- Z toho bolo 332 mužov a 287 žien. Priemerný vek bol 55,4 rokov.
- viac :
<http://www.sspr.gov.sk/IVPR/images/IVPR/vyskum/2013/Kordosova/2341.pdf>

Výhody a nevýhody vekových skupín podľa zamestnávateľov. +,-

Č.	Oblasť	mladší		50+	
		+	-	+	-
1.	odbornosť a vzdelanie; cudzie jazyky, zvládanie moderných technológií vrátane informačných a komunikačných	94,5	5,5	23,9	76,1
1.	celoživotné zotrvanie v jednej profesii, bez nežiaducich návykov	23,8	76,2	80,2	19,8
1.	záujem o ďalší odborný rast a ochota ďalej sa vzdelávať	96,1	3,9	43,0	57,0
1.	tvárnosť, prispôsobivosť, adaptabilita	91,4	8,6	39,0	61,0
1.	tvorivosť, nadšenie, kreativita	89,8	10,2	43,8	56,2
1.	komunikatívnosť	72,2	27,8	88,9	11,1
1.	skúsenosť, vyzretosť, stabilita	12,4	87,6	98,4	1,6
1.	zodpovednosť, spoľahlivosť, pracovitosť	29,8	70,2	95,5	5,0
1.	lojalita	33,8	66,2	93,9	6,1
1.	kariérny rast	88,8	11,2	36,6	63,4
1.	mzdové nároky, požadovanie výhod a benefitov	59,6	43,1	64,8	35,2
1.	flexibilita a časová dispozícia	66,5	35,5	74,7	35,3
1.	fluktuácia, obavy z prenosného know-how ku konkurencii	26,0	74,0	74,5	25,5
1.	chorobnosť, častejšie zdravotné problémy, absencie, úrazovosť, zvládanie zvýšenej fyzickej záťaže	57,7	42,3	42,8	57,2

- **Ďakujem za pozornosť!**
- **miroslava.kordosova@ivpr.gov.sk**
- **www.ivpr.gov.sk**
- **A na záver krátke video z youtube.com**